

kák / Szétgurulnak a bevásárló kosárban. / A rend vékony héjszeletei / Hirtelen megrekednek az értelmetlenség hideg rácsainál. / Egy esemény, mely csak evokál, de semmit sem magyaráz.” A mindenséget és minden percünket a lehető legegyszerűbb, tárgyilagos pontossággal – ha szükséges, akár fizikai, kémiai, orvosi szakszavakkal – kapcsolja össze, s teszi élénk, mint egy makettet.

A horizont tágasságát földrajzi értelemben is vethetjük, mert a külföldre európai és egzotikus tájak ugyanúgy megjelennek a versek hát-

tereként, s ugyanúgy szolgálnak az emberi esendőség díszleteiül. Egyet-érték Darvasi Lászlóval, amikor a kötet utószavában így fogalmaz: „Aleš Šteger, világköltészet”. Valóban, ez a költészet messze fölé emelkedik a közép-európai horizontnak, s számot tarthat az egész világ figyelmére.

Mi pedig reménykedjünk abban, hogy az ifjú szlovén költő minél több művét olvashatjuk majd magyar nyelven.

THIMÁR ATTILA

(Fordította Orcsik Roland, BabelPress Kiadó, Veszprém, 2006, 92 oldal, 1800 Ft)

Kultúra

TÜSKÉS TIBOR:

Nagy László pályaképe

„Ha mégis megírják életemet, kívánnám, hogy ezt a munkát a New York-i Jonas fivérek végezzék el, az ország legprímabb állatkitömői.”

Hemingway (mert az ő szájából származnak e szavak) láthatólag nem melengtetett keblében túl nagy bizalmat leendő életrajzírói és mo-

nográfusai iránt. Kérdés, hogy az a keserűség, amely karcos humorából kicsap, mennyire jogos. Vajon a tapasztalat mondatta-e vele, hogy némely szaktanulmányok annyira sem támogatják a művész utóéletét, mint a kitömött test halhatatlanságát a kóc? Mindenesetre lehet másképp is, nemcsak a Jonas fivérek módszerével. Lehet lelki ráhangolódással, tárgyszeretettel, a jó értelemben vett ismeretterjesztés szándékával; igen,

egy-egy finom beszabályozást úgy is lehet ejteni az utókor figyelmén, ahogy a *Nagy László pályaképe* készült.

Nagy Lászlóról írni persze egyszerre könnyű és nehéz. Könnyű, mert az a nyersanyag, amelyet az ő kora és élete kínál, eleve megpezsztíti az irodalomtörténész vérért; lelkesedésekkel és kétségbeesésekkel, fölszárnyalásokkal és letörésekkel teli kor és élet ez. Csupa magát diktáló izgalom. És nehéz írni róla, mert a személyiséget övező legendák (legendás tények?) és mítoszi színek sűrűjében elhelyezkedve hagyni a zsenit mindig szerethetőbb fogás, mint a varázs megbontása. Márpedig az elemző Tüskés Tibor

váltig alapos: bár a legkevésbé sem ódzkodik a lángész misztériumaitól, de a megszolgált varázs földi alkotóelemeire is kíváncsi – nem elbódulni akar a csodától, nem megfaragni akarja, hanem kiismerni.

Mélységesen meg van győződve róla, hogy Nagy László életpályája és műve „ezer szállal kötődik a megélt valósághoz, életének eseményeihez”. És „költészetének szimbólumrendszere szorosan kapcsolódik a korhoz, az elmúlt paraszti élet mitológikus tartalmaihoz”. Abból a szemléletből, hogy itt a művészet mögött rejlő élet mélységei és hullámzásai csakugyan ezerszeresen összefüggenek a művel, Tüskés egy

pillanatra sem esik ki. Nincs olyan, Nagy László életére vonatkozó fontos (vagy kevésbé fontos) tudnivaló, amelynek ne volna birtokában. És a számottevő művek között egy sincs, amelynek elemzése során (az adatokkal való kirakójáték nélkül is) ne tudna rámutatni a költő egy-egy életmozzanatára vagy környezetére. Mennyire jellemző például a *Vértanú arabs kanca* taglalása! A költő

szimbólumrendszerében a ló – írja Tüskés – a „veszélyérzet és az aggodalom legyőzésének a kifejezője, a természetes életforma és a gépekkel benépesített világ ellentétének a szimbóluma”. E prózavers „epikus magja ugyancsak életrajzi emlékkép, s a történet éppúgy a *Kiscsikó-síratóig* nyúlik vissza, mint a *Búcsúzik a lovacska*ban”.

A nyugodt hangon előadott nagyesszén különben lépten-nyomon átsüt a kritikus szeretet; a szerző fejet hajt a költő előtt (inkább árnyalni, elmélyíteni igyekszik a köztudatban lévő Nagy László-képet, mintsem módosítani), e főhajtásba azonban bőven belefér a vélemény. Sőt a kész sors első ingerei egy egész fejezetet kapnak a könyvben, *A költő utóélete* címmel.

Aki ismeri Nagy László költészetét, az Tüskés Tibor hathatós argumentumait olvasva bizonyára még szorosabbra fűzi viszonyát ezzel a kivételes és roppant eredeti lí-

rával. Aki meg azt fürkészné, hogyan kell egy kihagyhatatlan élmény befogadására rábírn az olvasót, ugyancsak bőséges okulnivalóra talál e könyv közvetlen szavait – s gazdagon adagolt illusztrációit – ízelve.

KELEMEN LAJOS

(*Pannónia Könyvek, Pécs, 2006,*
272 oldal, 2500 Ft)

GEORGES BATAILLE:

Az irodalom és a Rossz

Az irodalom és a Rossz 1957-ben jelent meg, a szürrealizmus kései fejleményeként, a dühöngő ifjúság lázadó éveiben, egy időben Ginsberg, Osborne, Kerouac legfontosabb műveivel. Bataille könyvének magyar fordítása majd ötven évig váratott magára, így a kérdés magától adódik: miféle üzenetet hordozhat ma számunkra ez a kissé megkésett kötet, amely nem annyira irodalmi elemzéseket, hanem inkább misztikus látomásokat közöl Brontë, Baudelaire, Michelet, Blake, Sade, Proust, Kafka, Genet műveiről, egy olyan elmélet nevében, mely szerint az irodalom nem egyéb, mint a Rossz megnyilvánulási helye?

Az irodalom, mondja Bataille, a szabályok áthágása, a lélek forradalma: a kimondás erejénél fogva felszabadítja az emberben szunnyadó energiákat, melyeket eddig rossznak hitt, mert a társadalom minden erejével azt hangoztatta, hogy ami lehetetlen, az a rossz, ami lehetséges, az pedig a jó. De mi más volna Isten, kiált föl Bataille, mint „ráébredés a lehetetlenség érzetére”? Bataille a rossz által véli megnyitni az utat Istenhez, a Rossz (b)irodalma által, mely a társadalmilag rögzített, értelmes határokat messze maga mögött hagyva Istenbe emigrál. „Az igazság csakis az erőszakos emberek kiváltsága”, mondja Bataille, akinek látomásai ezért a pusztítás, a rettenet képeire épülnek. A tiltás a rossz, megszüntetése a legfőbb jó. Bataille, akárcsak a fiatal Babits, Nietzsche nyomán megírja tehát a maga ódáját

a bűnhöz, a Rosszhoz, amit többek között az irodalom tapasztalatával társt, hiszen „a költészet, ha akarna sem tudna építeni, pusztít, csak akkor igaz, ha lázad”.

Bataille provokációja, aki „a nagy rendetlenség” megváltó hatalmának

hangsúlyozásával ébresztőt akart fújni a látványosan haldokló Európának, bizonyos szempontból sikerrel járt: szép új világunk csupa felszabadult, harsány lázadás minden ellen, amit valaha értéknek tartottak.